

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Медведев С. И., Высоцкая С. О. Жуки (Coleoptera) из гнезд мелких млекопитающих Закарпатской области // Энтомолог. обозрение. – 1969. – Т. XLVIII, вып. 4. – С. 787–801.
- Медведев С. И., Скляр В. Е. Жуки (Coleoptera) из гнезд мелких млекопитающих Донецкой области // Энтомолог. обозрение. – 1974. – Т. LIII, вып. 3. – С. 561–571.
- Медведев С. И., Соснина Е. Ф. Жуки (Coleoptera) из гнезд мышевидных грызунов в лесном поясе горного Крыма // Энтомолог. обозрение. – 1973. – Т. LII, вып. 4. – С. 821–830.
- Никитский Н. Б., Осипов Н. Н., Чемерис М. В. Жесткокрылые-ксилобионты, мицетобионты и пластинчатоусые Приокско-Террасного биосферного заповедника (с обзором фауны этих групп Московской обл.). – М., 1996. – 200 с.
- Салук С. В. Жуки скрытники (Coleoptera, Latridiidae) Березинского заповедника // Заповедники Белоруссии. – Минск, 1989. – № 13. – С. 112–116.
- Салук С. В. Жуки скрытники (Coleoptera, Latridiidae) фауны Белоруссии // Фауна и экология жесткокрылых Белоруссии. – Минск, 1991. – Вып. 263. – С. 214–221.
- Салук С. В. Сем. Latridiidae – скрытники // Определитель насекомых Дальнего Востока СССР: в 6-ти тт. / Под ред. П. А. Лера. – СПб.: Наука, 1992. – Т. III: Жесткокрылые, или жуки, ч. 1. – С. 378–392.
- Якобсон Г. Г. Жуки России и Западной Европы. – СПб., 1905–1916. – С. 920–929.
- Burakowski V., Mroczkowski M., Stefanska J. Katalog fauny Polski. Cześć XXIII. T. 13. Chrzaszczce Coleoptera, Cucujoidea, cześć 2. – Warszawa, 1986. – S. 129–168.
- Johnson C. Studies on the genera *Corticarina* Reitter and *Melanophthalma* Motschulsky (Coleoptera, Latridiidae) // Nouv. rev. entomol. – 1972. – Vol. 2, № 2. – P. 185–199.
- Johnson C., Rücker H. W., Löbl I. Beitrag zur Kenntnis der Latridiidae (Coleoptera) der Schweiz // Mitt. Entomol. Ges., Basel. – 1988. – Bd. 38. – S. 113–123.
- Peez A. von Fam. Latridiidae // Die Käfer Mitteleuropas / H. Freude, K. W. Harde, G. A. Lohse (eds.). – Krefeld, 1967. – Vol. 7: Clavicornia. – S. 168–190.
- Rücker W. H. Kiegészítés a Magyarországi Állatvilága 158. füzetéhez (Coleoptera: Latridiidae) // Folia entomol. hung. – 1989. – Vol. 50. – P. 179–183.

Донецкий национальный университет

УДК 595.733 (477.52)

© 2000 р. Л. А. ХРОКАЛО

БАБКИ (INSECTA: ODONATA) СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Видовий склад бабок окремих територій, що сьогодні адміністративно належать до Сумської області, почали вивчати наприкінці XIX сторіччя. В. А. Ярошевський (1881) вказав 6 видів з Охтирського повіту, В. Н. Родзянко (1887, 1895) – 26 видів, головним чином з околиць м. Ромни, Г. В. Артоболевський (1929а) – 6 видів з Конотопського повіту. В оглядовій роботі Г. В. Артоболевського (1929б) щодо бабок Полтавської губернії список видів околиць Ромен складав 29 видів. Таким чином, на той час загалом по Сумщині було відомо 30 видів Odonata. С. І. Медведев (1963) поповнив цей список видом *Coenagrion ornatum*. Аналіз літературних джерел показав, що більшість з них містить застарілу інформацію; багатьох водойм на сьогодні вже не існує, натомість в інших місцях з'явилися нові; внаслідок антропогенного впливу за цей час багато в чому змінилися певні ландшафтні структури тощо. Зважаючи на це, продовження фауністичних досліджень бабок Сумщини є достатньо актуальним.

Ми провадили польові спостереження, збори імаго і личинок в межах Сумської області протягом 1995–2000 рр. на таких територіях: частина заплави р. Івот (Полісся), долини рік Псел та Сула, ряд ставків, озер та тимчасових водойм у Троянецькому, Роменському та Сумському районах в межах лісостепової зони. Нами знайдено 44 види Odonata (19 – з підряду Zygoptera і 25 – Anisoptera), з яких 14 вперше вказані для території області і в поданому нижче списку позначені зірочкою (*).

1. <i>Calopteryx splendens</i> Hart.	16. <i>E. viridulum</i> Charp.*	31. <i>S. flavomaculata</i> V. d. Lind.
2. <i>C. virgo</i> L.*	17. <i>Ischnura elegans</i> Charp.	32. <i>Epitheca bimaculata</i> Charp.*
3. <i>Lestes virens</i> Charp.	18. <i>I. pumilio</i> Charp.*	33. <i>Libellula depressa</i> L.
4. <i>L. barbarus</i> F.	19. <i>Enallagma cyathigerum</i> Charp.	34. <i>L. quadrimaculata</i> L.
5. <i>L. sponsa</i> Charp.	20. <i>Gomphus vulgatissimus</i> L.*	35. <i>L. fulva</i> Müell.*
6. <i>L. dryas</i> Kirby	21. <i>Ophiogomphus serpentinus</i> Charp.*	36. <i>Orthetrum cancellatum</i> L.
7. <i>Sympsectra annulata</i> Selys.	22. <i>Brachytron pratense</i> Müell.	37. <i>Orthetrum albistylum</i> Selys*
8. <i>Platycnemis pennipes</i> Pall.	23. <i>Anax imperator</i> Leach*	38. <i>Leucorrhinia pectoralis</i> Charp.*
9. <i>Coenagrion armatum</i> Charp.*	24. <i>Anaciaeschna isosceles</i> Müell.	39. <i>Sympetrum vulgatum</i> L.
10. <i>C. hastulatum</i> Charp.	25. <i>Aeschna viridis</i> E. v.	40. <i>S. flaveolum</i> L.
11. <i>C. lunulatum</i> Charp.	26. <i>Ae. mixta</i> Latz.*	41. <i>S. sanguineum</i> Müell.
12. <i>C. ornatum</i> Selys.	27. <i>Ae. affinis</i> V. d. Lind.	42. <i>S. pedemontanum</i> Allioni*
13. <i>C. puella</i> L.	28. <i>Ae. grandis</i> L.	43. <i>S. danae</i> Sulz.
14. <i>C. pulchellum</i> V. d. Lind.	29. <i>Cordulia aenea</i> L.	44. <i>Crocothemis erythraea</i> Brulle*
15. <i>Erythromma najas</i> Hans.	30. <i>Somatochlora metallica</i> V. d. Lind.	

Цікавою знахідкою є вид *Crocothemis erythraea*, єдину самицю якого було відловлено на прибережній рослинності поблизу іригаційного каналу в долині р. Івот 17.07.99. Це – найпівнічніший в Україні пункт знаходження цього середземноморського виду. Зазначимо, що Сумщина є територією перекриття ареалів вікарних видів *Calopteryx splendens* та *C. virgo*, і, вірогідно, *Sympsecta annulata* і *S. fusca*. Останній вид, знайдений на Полтавщині (Родзянко, 1895), в околицях Києва та на півдні України, вірогідно, поширений і в Сумській області. На Поліссі в околицях м. Ямпіль нами відмічене досить рідкісне явище: в одному біотопі одночасно зустрічались імаго *Calopteryx splendens* та *C. virgo* на ділянці іригаційного каналу в межах заплави р. Івот. Враховуючи не знайдений нами, але вказаний попередніми дослідниками (Ярошевський, 1881; Родзянко, 1895; Артоболевський, 1929а, 1929б), *Sympetrum meridionale* Selys, фауна Сумщини налічує 45 видів.

Збори наяд та екзувіїв дали можливість провести аналіз біотопічного розподілу преімагінальних фаз бабок. У водоймах різних типів знайдено личинки 17 видів, із яких 12 виявлено в постійних водоймах з течією. В русловій частині річок, головним чином серед заростей макрофітів, на глибинах до метра знайдено *Calopteryx splendens*, *Platycnemis pennipes*, *Coenagrion puella*, *C. pulchellum*, *Erythromma najas*, *Anax imperator*, *Anaciaeschna isosceles*, *Libellula depressa*. В неглибоких (до 0,7 м) іригаційних та дренажних каналах виявлено наяди *Calopteryx splendens*, *Coenagrion puella*, *Epithea bimaculata*, *Libellula quadrimaculata*, *Sympetrum sanguineum*. В водоймах із стоячою водою кількість видів варіює в залежності насамперед від гідрологічного режиму (постійна водойма, тимчасова чи періодично існуюча, проточна чи така, що не має витoku). Для ряду видів також важливим є видовий склад водних макрофітів. Класичним прикладом є *Aeschna viridis*, самки якого відкладають яйця виключно в листя *Stratiotes aloides*. На видовий склад личинок бабок також впливає ступінь насиченості водойми органікою та характер розвитку рослинності. В ставках та проточних озерах евтрофного типу знайдено *Coenagrion puella*, *Enallagma cyathigerum*, *Anax imperator*, *Aeschna viridis*, *Cordulia aenea*, *Epithea bimaculata*, *Libellula quadrimaculata*. Наяди *Aeschna mixta* та *Lestes sponsa* було виявлено в невеликій періодично існуючій заплавної водоймі, що повністю пересихає на кінець літа.

На наш погляд, в галузі напрямків подальших досліджень перспективними є гідрохімічний аналіз водойм як місць розвитку бабок, а також вивчення життєвих циклів окремих видів з метою виділення паритетів, які вимагають охорони.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Артоболевський Г. В. До фауни бабок Чернігівщини // Зап. Кіев. о-ва естествоиспытателей. – 1929а. – Т. 27, вып. 1. – С. 85–89.
Артоболевський Г. В. Нотатки про бабок Полтавщини // Зб. праць Зоол. музею. – 1929б. – № 3. – С. 5–22.
Медведев С. И. О реликтовых видах насекомых и реликтовых участках на Украине // Вопросы генетики и зоологии. – Х.: ХГУ, 1964. – С. 75–78.
Родзянко В. Н. Список стрекоз, водящихся в Полтавской губернии // Тр. о-ва испытателей природы при Харьк. ун-те. – 1887 (1886). – Т. 20. – С. 97–104.
Родзянко В. Н. Новые сообщения о фауне стрекоз (Odonata sive Libellulidae) Полтавской и Харьковской губерний // Бюл. Моск. о-ва испытателей природы. – 1895. – № 1. – С. 1–9.
Ярошевський В. А. Матеріали для энтомологии Харьковской губернии. Перечень сетчатокрылых (Neuroptera), встречающихся в Харьковской губернии // Тр. о-ва испытателей природы при Харьк. ун-те. – 1881. – Т. 25. – С. 93–103.

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

УДК 595.786 (477.51)

© 2000 г. П. Н. ШЕШУРАК, М. В. КУЧЕРЯВА, А. А. МИРШАВКО

СОВКИ (LEPIDOPTERA: NOCTUIDAE) АГРОБИОСТАНЦИИ И ПАРКА НЕЖИНСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА (УКРАИНА, ЧЕРНИГОВСКАЯ ОБЛ.)

Совки (Noctuidae) – одно из самых многочисленных семейств бабочек. Они играют существенную роль в агробиоценозах. С одной стороны, среди них имеется большое количество вредителей сельскохозяйственных и парковых культур, с другой стороны – много видов питающихся на сорняках. Материалом для данного сообщения послужили сборы авторов 1991–1999 гг. на территории агробиостанции НГПУ и примыкающего к ней парка. В результате этих сборов выявлено 265 видов совков. Массовыми на территории агробиостанции являются лишь 33 вида (м), остальные виды являются обычными (о) или редкими (р).